

ACHTERGROND DE MOEDERTAAL

De taal van 't geveul

Vandaag viert de wereld de Daag van de Modertaal. 'Ne daag dae in 't laeve is gerope door de Unesco, de tak van de Verenigde Naties dae zich speciaal bezighilt mit óngerwies, wetensjap en cultuur. Drie neet te misse boewsjtein van 't besjtaon die zijwaor lãone op 't fundament van de taal. Maar waat is det, de modertaal? En wie belangriek is zie?

Waarom een Dag van de Moedertaal?

Sinds het jaar 2000 viert de Unesco elk jaar op 21 februari de Internationale Dag van de Moedertaal. Voor de Unesco zijn talen hét instrument om het culturele erfgoed levend te houden. Door de moedertaal in ere te houden, blijft de taalkundige en culturele traditie bestaan en worden mensen zich meer bewust van de rijkdom en variatie in talen en culturen op de wereld. De aanleiding om de Dag van de Moedertaal op 21 februari te vieren, zijn de rellen in Pakistan op die dag in 1952. Toen kwam een aantal studenten om tijdens demonstraties om het Bengaals, de zesde taal van de wereld, erkend te krijgen als een officiële Pakistaanse taal. De regering erkende enkel het Urdu. De slachtoffers van de rellen worden op 21 februari in Bangladesh herdacht tijdens Ekushey (Dag van de martelaren).

**Remunjs
dialect** door
Hetty Jacobs-
Wermans

Baby's lere hãör modertaal al herkinne as zie nog veilig in de boek van de moder zitte. Det is wetensjappelik óngerzóch en beweze. Die taal is, naeve 't geroesj van 't blood door de aore van hãör moder en 't kloppe van hãör hert, 't eerste det kienjer in hãör vreug laeve te heure kriege. Baby's kinne ouch toet e paar maondj nao hãör gebaorte hãör modertaal óngersjeie van anger tale. Ze hõbbe dan aevel nog neet 't vermoge óm zich in taal – in waatver taal dan ouch – oet te drökke, maar ze kinne waal loestere. Heel good loestere. Is det nog neet genóg bewies veur de krach van de modertaal? Dan doon veer d'r nog e sjöpke baovenop. De gaaf van baby's óm de taal van hãör moder oet anger tale trök te kinne, verdwient nao e paar maondj weer. Ze kómme dan in de 'brabbelfase', gaon zelf experimentere mit klanke, dada-dada... 't Loestere verdwient nao 't tweede plan. En toch... Zó gemekkelik leut de baarmoderherinnering aan de modertaal zich neet wegduje.

Klanktaal

Det blik oet 'n óngerzeuk bie Koreaanse adoptiekienjer die op heel jónge laeftied nao Nederlandj zeen gekómme en dao gans in 't Nederlands zeen groot gebrach. As zie op latere laeftied typisch Koreaanse klanke te heure kriege, blieke ze die taal vãl gemekkeliker op te pakke dan miense die in Nederlandj gebaore en getaoge zeen. Asof 't ritme en de muzikaliteit van 't Koreaans – 'n klanktaal juus wie 't Chinees (en 't Limburgs) – in hãör brein vasligke. Asof de herinnering aan waat hãör moder zag en op waatver meneer, 'ne tied in 'n apaart vekse in 't geheuge waerde opgeborge, en weer d'roet gehaold as det vandoon is.

Det is de krach van modertaal. 't Is de taal die – letterlik en figuurlik – van jóngs aaf aan 't doonste bie dich sjiteit. Doonder kint neet, 't Is de taal die-s se al doonde leers, ge-weun al daag. 't Is de taal wo-ins se dinks en veuls, wo-ins se dien emoties 't gemekkeliks kwiet kins. 't Is de taal van dien zeel. De taal die-s se ouch sjpriks as se neet medein de juuste wãörd vinjs. Veur vãl Limburgers is 't Limburgs – in waatver 'ne variant dan ouch – de

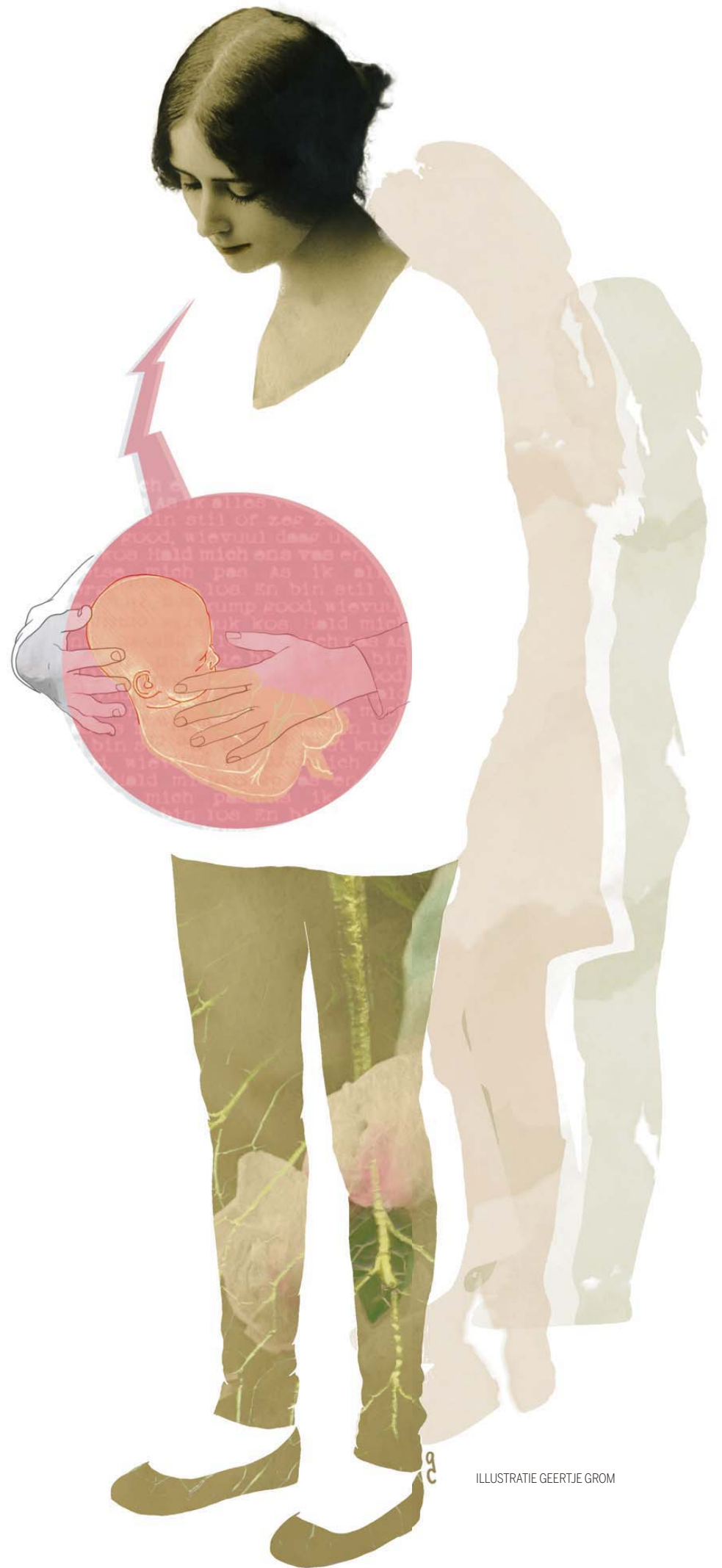
modertaal. Det sjiteit de communicatie mit neet-Limburgers neet in de waeg. Kienjer lere as ze jónk zeen 'n tweede taal, beveurbeeld de sjtandaartaal Nederlands, en nog waal 'n derde vrie gemekkelik. 't Verhaol det 'n opveujing (toes) in 't Limburgs toet 'n sjlechter beheersing van 't Nederlands leijt en dus minder kanse in 't maatsjappelik laeve brink, moog langzamerhandj ech in de prullebak. Oet óngerzeuk bliket det meertaligheid de algemeen taalvaardigheid juus vergroot. Óm mit taalkundige Merel Keijzer (Rijksuniversiteit Groningen) te sjpraeke: 'De herses van tweetalige zitte de ganse daag in de sjportsjool....'

Identiteit

D'r is meer. D'r besjiteit 'ne naoste bandj tösse modertaal en identiteit. Taal is neet allein 'n verzameling klanke en wãörd wo-mit zinne gemaak kinne waere. In taal zuus se de cultuur, de meneer van dinke, de laevesvisie van de luuj die de taal sjpraeke. Det zuus se in Limburg trök in tradities wie vastelaovend, in de humor, in de meziek. Zelfs as veer ós veur van alles en nog get oetsjelje. Vãl daovan kint allein maar in 't Limburgs, raak in vertaling zien eiges, zien zeel kwiet. Oos taal heurt bie oos erfgoed, verbijnt ós mit ein maar ouch mit 't verleje, mit oos veurelders.

**'t Is de taal wo-ins se
dinks en veuls, wo-ins
se dien emoties 't
gemekkeliks kwiet kins.
't Is de taal van dien zeel.**

Zó'n taal, dao moogs segreuts op zeen. Dao mós se greuts op zeen. Ómdet allein dét d'rveur kint zorge det veer die taal ouch blieve gebroeke. Tale die neet gebroek waere, tale die door elders neet meer mit hãör kienjer gesjpraeke waere, zeen aafgesjreve. Devãlkleurigheid van 't Limburgs verdeen baeter. Vãl baeter. Vandaag, op de Daag van de Modertaal, en daonao al daag die nog gaon kómme.

ILLUSTRATIE GEERTJE GROM

De taal van het gevoel

DOOR GUUS
URLINGS

Vandaag viert de wereld de Dag van de Moedertaal. Een dag die in het leven is geroepen door de Unesco, de tak van de Verenigde Naties die zich speciaal bezighoudt met onderwijs, wetenschap en cultuur. Drie essentiële bouwstenen van het bestaan die zwaar leunen op het fundament van de taal. Maar wat is dat, de moedertaal? En hoe belangrijk is ze?

Baby's leren hun moedertaal al herkennen terwijl ze nog veilig in de baarmoeder zitten. Dat is wetenschappelijk onderzocht en bewezen. Die taal is, naast het geruis van het bloed door de aderen van hun moeder en het kloppen van haar hart, het eerste dat kinderen in hun prille leventje te horen krijgen. Baby's kunnen ook tot enkele maanden ná hun geboorte hun moedertaal onderscheiden van andere talen. Ze hebben dan weliswaar nog niet het vermogen om zich in taal – in welke taal dan ook – uit te drukken, maar ze kunnen wél luisteren. Heel goed luisteren.

Is dat nog niet genoeg bewijs voor de kracht van de moedertaal? Dan doen we er nog een schepje bovenop. Het vermogen van baby's om de taal van hun moeder van andere talen te onderscheiden, verdwijnt na een paar maanden weer. Ze komen dan in de 'brabbelfase', gaan zelf experimenteren met klanken, dadadada... Het luisteren verdwijnt naar het tweede plan. En toch... Zó gemakkelijk laat de baarmoederherinnering aan de moedertaal zich niet wegdrukken.

Verankerd

Dat blijkt uit een onderzoek bij Koreaanse adoptiekinderen die op zeer jonge leeftijd naar Nederland zijn gekomen en daar volledig in het Nederlands zijn opgevoed. Als ze op latere leeftijd met typische Koreaanse klanken geconfronteerd worden, blijken ze die taal veel gemakkelijker op te pikken dan mensen die in Nederland geboren en getogen zijn. Alsof het ritme en de muzikaliteit van het Koreaans – een klanktaal als het Chinees (en het Limburgs) – in hun hoofd verankerd zijn. Alsof de herinnering aan wat hun moeder zei en hóé ze dat zei tijdelijk in een apart laatje in het geheugen werd opgeborgen, en weer tevoorschijn wordt gehaald als dat nuttig is.

Dat is de kracht van moedertaal. Het is de taal die – letterlijk en figuurlijk – van meet af aan het dichtst bij je staat. Dichter kán niet. Het is de taal die je al doende leert, gewoon in het dagelijkse leven. Het is de taal waarin je denkt en voelt, waarin je je emoties het gemakkelijkst kwijt kunt. Het is de taal van je ziel. De taal die je ook kunt spreken als je niet meteen de juiste woorden vindt. Voor veel Limburgers is het Limburgs – in welke variant dan ook – de moeder-

taal. Dat staat de communicatie met niet-Limburgers niet in de weg. Kinderen pikken op jonge leeftijd een tweede taal, bijvoorbeeld de standaardtaal Nederlands, en zelfs een derde vrij gemakkelijk op.

Het verhaal dat een opvoeding (thuis) in het Limburgs tot een slechtere beheersing van het Nederlands en dus tot minder kansen in het maatschappelijke leven leidt, mag langzamerhand echt in de prullenbak. Uit onderzoek blijkt dat meertaligheid de algemene taalvaardigheid juist vergroot. Om met taalkundige Merel Keijzer (Rijksuniversiteit Groningen) te spreken: 'De hersenen van tweetaligen zitten de hele dag in de sportschool...'

Identiteit

Er is meer. Er bestaat een nauwe band tussen moedertaal en identiteit. Taal is niet alleen een verzameling klanken en woorden waarmee zinnen gebouwd kunnen worden. Taal weerspiegelt de cultuur, de manier van denken, de levensvisie van degenen die de taal spreken. Dat zie je in Limburg terug in tradities als carnaval, in de humor, in de muziek. Zelfs als we elkaar verrot schelden. Veel daarvan kán alleen maar in het Limburgs, raakt in vertaling zijn essentie, zijn ziel kwijt. Onze taal hoort bij ons erfgoed, verbindt ons met elkaar maar ook met het verleden,

Het is de taal waarin je denkt en voelt, waarin je je emoties het gemakkelijkst kwijt kunt. Het is de taal van je ziel.

met onze voorouders.

Zo'n taal, daar mag je trots op zijn. Daar móét je trots op zijn. Omdat alleen dát ervoor kan zorgen dat we die taal ook blijven gebruiken. Talen die niet gebruikt worden, talen die door ouders niet meer met hun kinderen gesproken worden, zijn gedoemd te verdwijnen. De veelkleurigheid van het Limburgs verdient beter.

Véél beter. Vandaag, op de Dag van de Moedertaal, en daarna op alle dagen die nog komen gaan.

Activiteiten op de Dag van de Moedertaal

Het aantal activiteiten bij gelegenheid van de Dag van de Moedertaal in Limburg is (helaas) aan de magere kant. Taalprofessor Leonie Cornips (Universiteit Maastricht) houdt vandaag een symposium met zeven van haar masterstudenten. Die vertellen in kort bestek iets over hun ervaringen met het dialect in relatie tot hun onderzoeken. Het symposium vindt plaats in de oude raadszaal van het stadhuis op de Markt. Ontvangst vanaf 16.30 uur. Het aantal plaatsen is beperkt. Alle kinderen die vandaag in Maastricht geboren worden, krijgen een rompertje cadeau met de Maastrichtse uitdrukking 'sjattepoemel'. De Veldekekring Um Mamelis biedt aan de drie basisscholen in de gemeente Vaals een aantal dialectboeken 'Os moddersjproach' aan.

■ De dialecttekst ook horen? Ga naar www.limburger.nl